

УДК 004:316.4

Шекерова Элизат Нурдиновна

*окутуучу, Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университети
юридикалык колледж*

Шекерова Элизат Нурдиновна

*преподаватель, юридический колледж Кыргызского национального
университета имени Ж. Баласагына*

Shekerova Elizat Nurdinovna

*teacher, Law college of the Kyrgyz National University named after J. Balasagyn
elizatsekerova69@gmail.com*

Сатыбалдиева Бегайым Турсунбековна

*окутуучу, Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университети
юридикалык колледж*

Сатыбалдиева Бегайым Турсунбековна

*преподаватель, юридический колледж Кыргызского национального университета
имени Ж. Баласагына*

Satybaldieva Begaiym Tursunbekona

teacher, Law college of the Kyrgyz National University named after J. Balasagyn

ЖАҢЫ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЖАНА АЛАРДЫН КООМГО ТИЙГИЗГЕН ТААСИРИ

НОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ОБЩЕСТВО

NEW TECHNOLOGIES AND THEIR IMPACT

Аннотация. Бул макалада жаңы технологиялардын коомго тийгизген ар тараптуу таасири изилденет. XXI кылым санарип доору катары мүнөздөлүп, инновациялык өзгөрүүлөр адамзаттын жашоо-турмушунун бардык тармактарына кеңири кирип жатат. Изилдөөнүн негизги максаты – жаңы технологиялардын билим берүү, саламаттык сактоо, экономика жана социалдык турмуштагы ордун талдоо менен алардын оң жана терс жактарын иликтөө болуп саналат.

Макалада билим берүү тармагында онлайн окутуу, электрондук ресурстар жана жасалма интеллектке негизделген билим берүү ыкмаларынын ролу каралат. Саламаттык сактоодо телемедицина жана электрондук саламаттык сактоо системаларынын артыкчылыктары белгиленет. Экономикада автоматташтыруу, робот-техника жана санарип соода өндүрүш процессин өзгөрткөнү көрсөтүлөт. Ошондой эле социалдык жашоодо социалдык тармактардын таасири, маалыматтык коопсуздук көйгөйлөрү жана интернет көз карандылыктын күчөшү талданат.

Жыйынтыгында, жаңы технологиялар коомдук өнүгүүнүн негизги факторлорунун бири экендиги аныкталган, бирок алар менен кошо жумуш орундарын кыскартуу, маалыматтык коопсуздуктун жетишсиздиги жана социалдык теңсиздик сыяктуу көйгөйлөр жаралары белгиленет.

Негизги сөздөр: Жаңы технологиялар, санарип доору, жасалма интеллект, робот-техника, онлайн билим берүү, телемедицина, финтех, киберкоопсуздук, маалыматтык коом, инновация, автоматташтыруу.

Аннотация. В статье рассматривается всестороннее влияние новых технологий на общество. XXI век характеризуется как цифровая эпоха, в которой инновационные изменения проникают во все сферы человеческой жизни. Основная цель исследования – проанализировать роль новых технологий в образовании, здравоохранении, экономике и

социальной жизни, а также выявить их положительные и отрицательные стороны. В работе показано, что в сфере образования активно используются онлайн-обучение, электронные ресурсы и методы, основанные на искусственном интеллекте. В здравоохранении особое внимание уделяется телемедицине и электронным системам охраны здоровья. В экономике цифровая торговля, автоматизация и робототехника изменяют производственные процессы. В социальной сфере анализируется влияние социальных сетей, проблемы информационной безопасности и рост интернет-зависимости.

В заключение сделан вывод, что новые технологии являются важнейшим фактором общественного развития, однако они одновременно порождают такие проблемы, как сокращение рабочих мест, недостаточный уровень информационной безопасности и усиление социального неравенства.

Ключевые слова: Новые технологии, цифровая эпоха, искусственный интеллект, робототехника, онлайн-образование, телемедицина, финтех, кибербезопасность, информационное общество, инновации, автоматизация.

Abstract. This article examines the multifaceted impact of new technologies on society. The 21st century is characterized as the digital era, where innovative transformations penetrate into all aspects of human life. The main purpose of the study is to analyze the role of new technologies in education, healthcare, economy, and social life, as well as to identify their positive and negative effects.

The article highlights the growing use of online learning, electronic resources, and AI-based teaching methods in the field of education. In healthcare, the focus is on telemedicine and electronic health systems. In the economy, digital trade, automation, and robotics are transforming production processes. In the social sphere, the study addresses the influence of social networks, information security issues, and the rise of internet addiction.

The conclusion emphasizes that new technologies are among the key drivers of social development. However, they also create challenges such as job reductions, insufficient information security, and increasing social inequality.

Keywords: New technologies, digital era, artificial intelligence, robotics, online education, telemedicine, fintech, cybersecurity, information society, innovation, automation.

XXI кылым – бул санарип доору. Технологиялык өнүгүү адамзаттын жашоо-турмушун түбүнөн өзгөртүп, коомдук мамилелердин бардык чөйрөлөрүнө таасир этүүдө. Бүгүнкү күндө инновациялык ачылыштар билим берүүдө, саламаттык сактоодо, экономикада жана социалдык турмушта кеңири колдонулуп жатат. Ошол эле учурда жаңы технологиялар бир гана оң таасир берип тим болбостон, коом үчүн бир катар жаңы көйгөйлөрдү да жаратууда. Мисалы, Schwab (2016) белгилегендей, төртүнчү өнөр жай революциясы адамзаттын жашоо образына кеңири таасир этүүдө.

1. Билим берүү тармагындагы өзгөрүүлөр:

Жаңы технологиялар билим берүүнү жеткиликтүү жана интерактивдүү кылды. Электрондук китептер, онлайн-платформалар жана виртуалдык лабораториялар окутуунун сапатын жогорулатып, билим алуу мүмкүнчүлүгүн кеңейтти. Пандемия

учурунда Кыргызстанда Zoom, Google Meet сыяктуу платформалар аркылуу онлайн сабактар уюштурулду. Бул Castells (2010) айткан «түйүндөр коомунун» пайда болушунун бир көрүнүшү болуп эсептелет. Ошондой эле, Виртуалдык реалдуулук (VR) жана жасалма интеллектке (AI) негизделген билим берүү ыкмалары окутууну жеке-лештирүүгө шарт түзүүдө (Schwab, 2016). Жаңы технологиялар ар бир адам үчүн билимге жетүүнү жеңилдетти. Интернеттеги билим берүү платформалары билим берүүнү демократиялаштырып, билимди каалаган учурда жана каалаган жерден алуу мүмкүнчүлүгүн түзүүдө. Мурда билим берүү көбүнчө мугалимдин түшүндүрүүсүнө гана негизделсе, бүгүнкү күндө жаңы технологиялар окутууну интерактивдүү жана практикалык кылды.

• Виртуалдык лабораториялар химия, физика, тарых ж.б предметтерди коопсуз жана кызыктуу формада үйрөтөт.

·Симуляциялар жана 3D моделдер студенттерге реалдуу тажрыйбаны берүүдө.

·Мультимедиялык презентациялар (Power Point, Prezi, Canva) сабакты көркөмдөп, окутуунун эффективдүүлүгүн арттырат.

Жасалма интеллекттин жана адаптивдик системалардын жардамы менен ар бир окуучуга жеке окуу планы сунуштала баштады.

AI-технологиялар студенттин жетишкендиктерин талдап, ага ылайык тапшырмалар берет. Окуучунун күчтүү жана алсыз жактары аныкталып, билим берүү процессин индивидуалдаштырууга шарт түзүлөт.

Мисалы, Duolingo тил үйрөтүү платформасы ар бир колдонуучуга ылайык тапшырмаларды автоматтык түрдө сунуш кылат.

Мугалимдердин ролунун өзгөрүшү:

Технологиялар мугалимди алмаштырган жок, бирок анын ролун өзгөрттү. Мугалим билим берүүчү гана эмес, багыт берүүчү жана мотиватор болуп калды. Санариптик сабаттуулук мугалимдер үчүн эң маанилүү талаптардын бирине айланды. Мугалимдер технологияны туура пайдалана билсе, сабактын сапаты кыйла жогорулайт.

Артыкчылыктары:

- Убакытты үнөмдөө;
- Ар кайсы аймактагы студенттерге бирдей мүмкүнчүлүк түзүү; Жаңы билим берүү методдорунун өнүгүшү.

Бирок бул процесс менен кошо техникалык көйгөйлөр да жаралды:

интернеттин сапаты, компютери жок үй-бүлөлөр, экранга көз карандылык маселеси.

Технологиялардын терс таасирлери:

- Технологиялар билим берүү процессинде бир катар көйгөйлөрдү да жаратат.
- Санариптик теңсиздик жана техникалык мүмкүнчүлүктөрдүн чектелиши;

Маалыматтын сапаты жана ишенимдүүлүгү маселеси; Окуучулардын экранга көз карандылыгы жана психологиялык чарчоо көйгөйлөрү улайт.

2. Саламаттык сактоодогу инновациялар:

Медицинада жаңы технологиялар ооруларды эрте аныктоо жана дарылоо процессин жакшыртууда. Телемедицина алыскы аймактардагы бейтаптарга сапаттуу

медициналык кызмат көрсөтүүгө мүмкүндүк берүүдө. Жасалма интеллект системалары дарыгерлерге диагноз коюуда жардамчы болуп, каталарды азайтып жатат [Клаус Шваб]. Кыргызстанда акыркы жылдары электрондук саламаттык сактоо (<https://mis.med.kg>) платформалары киргизилип, калктын ден соолукту сактоо мүмкүнчүлүгүн жогорулатууда (Котлярова, 2020).

Жасалма интеллект медицинада ооруларды эрте аныктоодо жана дарылоодо активдүү колдонулууда.

Компьютердик томография жана МРТ сүрөттөрүн анализдөө;

Рак сыяктуу ооруларды эрте стадиясында аныктоо;

Дарылоо ыкмаларын оптималдаштыруу.

Мисалы, IBM Watson Health системасы миңдеген медициналык маалыматтарды талдап, дарыгерлерге чечим кабыл алууда жардам берет.

Медициналык маалыматтарды чоң көлөмдө сактоо жана анализдөө — оорулардын жайылышын алдын ала божомолдоого жана саламаттыкты сактоо системасын натыйжалуу башкарууга жардам берүүдө.

- Электрондук медициналык карталар;
- Оорулар боюнча улуттук маалымат базалары;
- Эпидемиологиялык изилдөөлөрдө чоң маалыматты колдонуу.
- Кыйынчылыктар жана коркунучтар:
- Жаңы технологиялардын кириши менен катар бир катар көйгөйлөр жаралууда:
- Медициналык маалыматтын купуялыгын сактоо маселеси;
- Технологиянын баасынын жогору болушу;
- Айыл жергесинде техникалык мүмкүнчүлүктөрдүн жетишсиздиги;
- Дарыгерлердин санариптик сабаттуулук деңгээлинин жетишсиздиги.

3. Экономика жана өндүрүштөгү таасири:

Жаңы технологиялар экономикага терең жана көп кырдуу таасир этүүдө. Алар өндүрүш процессин, эмгек рыногун, соодасын жана жалпы экономикалык өнүгүүнү түп-тамырынан өзгөртүп жатат.

Технологиялар жаңы кесиптерди жаратып, айрым салттуу адистиктерди жок кылууда.

Мисалы:

- Жасалма интеллект жана автоматташтыруу – кол эмгектин ордун басууда.

- IT жана киберкоопсуздук тармактарында жаңы жумуш орундарын түзүүдө.

Бул эмгек рыногун кайра түзүп, адамдардан жаңы билим жана көндүмдөрдү талап кылат. Цифролоштуруу аркылуу дүйнөлүк соода онлайн платформалардын негизинде өнүгүүдө. Бул кичи мамлекеттердин да эл аралык базарга чыгышына шарт түзүп, экономикада тең атаандаштыкты күчөтүүдө. Жаңы технологиялар бизнес ачуу мүмкүнчүлүктөрүн жеңилдетүүдө. Онлайн платформалар жана электрондук коммерция кичи жана орто бизнеске дүйнөлүк рынокко чыгууга шарт түзөт. Мисалы, финтех стартаптары банк кызматтарын жеткиликтүүрөөк кылып, каржы системасын өзгөртүп жатат.

4.Социалдык жашоодогу өзгөрүүлөр

Жаңы технологиялар адамдардын баарлашуу жана маалымат алмашуу маданиятын түп-тамырынан өзгөрттү. Социалдык тармактар адамдарды жакындатса да, жалган маалымат жана манипуляция тобокелдигин күчөттү (Николас Негропonte 2021). Жаштар арасында интернетке көз карандылык көйгөйү күч алып, социалдык адаптацияга терс таасир тийгизүүдө (Сыдыков, 2019). Бирок ошол эле учурда технологиялар жарандык коомдун өнүгүшүнө өбөлгө түзүп, адамдардын укуктарын коргоодо натыйжалуу инструментке айланып жатат. (Кастельс,)

Буга чейин адамдар жүзмө-жүз баарлашууга көбүрөөк маани берсе, бүгүнкү күндө социалдык тармактар аркылуу бат-бат байланышуу адатка айланды. Бул жагдай аралыкты кыскартса да, реалдуу баарлашуунун маанисин азайтып койдү.

Маданий жана турмуштук өзгөрүүлөр:

Кинону, музыканы, китепти онлайн түрдө

керектөө кеңири жайылып, адамдардын бош убакыт өткөрүү формалары өзгөрдү. Бул маданий глобалдашууга алып келип, жергиликтүү салт-санааларга да таасир этүүдө.

5. Терс таасирлери жана көйгөйлөрү:

Жаңы технологиялар менен кошо бир катар көйгөйлөр жаралууда. Жумуш орундарын автоматташтыруу айрым кесиптердин жоголушуна алып келүүдө; Маалыматтык коопсуздуктун жетишсиздиги жарандардын жеке жашоосуна коркунуч жаратат; Санарип ажырым (digital divide) – технологияларга жеткиликтүүлүктөгү айырмачылыктар коомдогу социалдык теңсиздикти күчөтүүдө [Котлярова, 2020; OECD, 2021].

Жыйынтык:

Жаңы технологиялар коомдун өнүгүшүндө чечүүчү роль ойноодо. Алар билим берүү, саламаттык сактоо, экономика жана социалдык турмушту жаңы деңгээлге көтөрүп, адамдарга зор мүмкүнчүлүктөрдү ачууда. Ошентсе да, алардын алып келген терс таасирлерин да эске алуу зарыл. Кыргызстан үчүн негизги багыт – жаңы технологияларды туура, жоопкерчиликтүү колдонуу жана аларды улуттук өнүгүүнүн кызыкчылыктарына кызмат кылдыруу болуп саналат. Бирок жаңы технологиянын келиши менен өсүп келе жаткан муундар жалаң интернет жасалма интелекттен маалымат алып китеп, газета деген нерселерди окубай даяр нерсеге көнүп бараткандай.

Жыйынтыктап кетсем, технологиялардын жакшы жагы жана терс жагы да бар. Жаңы технологиялар коомдун бардык тармагына – билим берүү, жумуш, маданият жана байланыш системаларына – олуттуу өзгөрүүлөрдү алып келди. Алардын таасири позитивдүү да, негативдүү да болушу мүмкүн. Ошондуктан коом бул процесстерди туура башкарууга, жаштардын санариптик маданиятын өнүктүрүүгө өзгөчө көңүл бурушу зарыл.

Колдонулган адабияттар менен булактардын тизмеси:

1.Кастельс, Мануэль — Информационная эпоха: экономика, общество и культура 608 бет id.hse.ru 2010.

2.Клаус Шваб — Четвертая промышленная революция 192 бет mangogames.ru+1

3.Николас Негропonte – Being Digital (Санарип доорунда жашоо) Жалпы барак саны: 272 бет Маалымат булак

4.Котлярова, Н. В. Информационные технологии и их влияние на общество. – Москва: Наука, 2020ж 56 бет

5.Сыдыков, Н. Маалыматтык коом жана анын көйгөйлөрү. – Бишкек: КТУ Манас басмасы, 2019.<http://library.manas.edu.kg/>

1-сүрөт

2-сүрөт

